

هویت‌شناسی ادبیات و نحله‌های ادبی معاصر

کتاب‌دانشجو کامران پارس‌نژاد

هویت‌شناسی ادبیات و نخله‌های ادبی معاصر

کامران پارسی‌نژاد

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح جلد: محمد توکلی

چاپ اول: ۱۳۸۷

شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۲۰۰ تومان

چاپ و صحافی: چاپخانه مجمع جهانی اهل بیت (ع)

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: پارسی نژاد، کامران، ۱۳۱۲ -

عنوان و نام پدیدآور: هویت‌شناسی ادبیات و نخله‌های ادبی معاصر / کامران پارسی‌نژاد.

مشخصات نشر: [تهران]: کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: ۲۸۸ ص.

قیمت: ۳۲۰۰۰ ریال شابک: 978-964-2788-60-6

یادداشت: کتابنامه: ص [۲۷۳]-۲۷۶. همچنین به صورت زیرنویس

موضوع: جنبش‌های ادبی - تاریخ - قرن ۲۰ م.

شناخه افزوده: کانون اندیشه جوان.

رده بندی کنگره: ۱۳۸۷ ۲۰۹/پ ۵۹۷/ PN

رده بندی دیویی: ۸۰۹/۹۱

شماره کتابشناسی ملی: ۱۲۶۳۳۸۰

نمایشگاه و فروشگاه دائمی: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی:

پلاک ۲۷۱/۱ تلفن ۸۷۳۰۴۴۶ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

پیشگفتار	۷
مقدمه	۱۱
فصل اول: فمینیسم ادبی در غرب. ۲۰ فمینیسم آمازون. ۲۲ فمینیسم فرهنگی. ۲۲ اکوفمینیسم. ۲۳ فمی‌نازی. ۲۳ فمینیسم فردگرایانه. ۲۴ فمینیسم مادی‌گرا. ۲۴ فمینیسم معتدل. ۲۵ ان. او. دبلیو فمینیسم. ۲۵ پوپ فمینیسم. ۲۵ فمینیسم افراطی. ۲۶ جدایی‌خواهان. ۲۹ داستان‌های علمی - تخیلی. ۳۱ داستان فمینیستی.	۱۷
فصل دوم: ساختارگرایی، پساساختارگرایی و ساختارشکنی. ۴۲ ساختارگرایی. ۴۹ پساساختارگرایی. ۵۱ ساختارشکنی.	۴۱
فصل سوم: مبانی و ساختار رئالیسم جادویی	۵۷
فصل چهارم: مینی‌مالیسم، داستان کوتاه کوتاه یا داستان کارت پستال	۷۱
فصل پنجم: مدرنیسم و رمان مدرن	۸۵
فصل ششم: پست‌مدرنیته، داستان پست‌مدرن و پیامدهای آن	۹۹
فصل هفتم: رسالت واقعی رمان تاریخی	۱۱۵
فصل هشتم: رمان سیاسی و زیرساخت‌های آن	۱۳۱
فصل نهم: رمان عقاید	۱۴۷
فصل دهم: داستان و تجربه مهاجرت	۱۵۷
فصل یازدهم: ادبیات استعمار نو	۱۶۷

فصل دوازدهم: ادبیات زنان زیبارو	۱۸۱
فصل سیزدهم: ادبیات آسیایی - آمریکایی	۱۹۹
فصل چهاردهم: ادبیات آفریقایی - آمریکایی	۲۰۹
فصل پانزدهم: جنگ ویتنام و تحول در ژانر ادبیات جنگ	۲۲۳
فصل شانزدهم: تحلیل رمان (از پیش ساختارگرایی تا پسامدرنیته)	۲۳۵
فصل هفدهم: پیوند ادبیات و انقلاب	۲۴۷
فصل هجدهم: پساساختارگرایان و تنوری مرگ نویسنده	۲۵۹
کتابنامه	۲۷۳
نمایه	۲۷۷

پیشگفتار

ده بهار است که سر برآوردن جوانه‌ها و شکفتن شکوفه‌ها، نهال کانون را به وجد آورده است. نهالی که ریشه بر باغ خردورزی دینی دارد و نگاه بر آسمان. می‌کوشد تا برای جوانان و دانشجویان سایه‌ای روح‌افزا بگستراند و بر پیکره‌اش، گوناگون و انبوه ثمر بنشانند. در سال‌هایی که گذشته و می‌آید، میان کانون، جوانان، دانشجویان و اندیشه‌ورزان، پل‌ها و راه‌های بسیاری بنا نهاده شده و می‌شود.

مشاوره‌های دانشجویی، برگزاری نشست‌های گفتمانی و همایش‌ها:

ارتباط گسترده کانون با دانشجویان و تشکل‌های دانشجویی سبب شده است تا هر سال، صدها گونه مشاوره به تشکل‌ها و گروه‌های دانشجویی، سخنرانی‌ها، مناظرات، میزگردهای متنوع و متعدد و از این دست فعالیت‌ها با استفاده از استادان و اندیشمندان در ساحت‌های گوناگون فکری، در کانون برنامه‌ریزی و پایه‌گذاری گردد.

بررسی ویژگی‌های گوناگون اندیشه‌ها و افکار اندیشمندان و متفکران، موضوعاتی است که کانون آنها را نیز در قالب همایش‌های اندیشه‌شناسی

پیگیری می‌نماید.

حلقه‌های اندیشه:

جمعی از دانشجویان، در بازه‌ای از زمان، گرد هم آمده و با بهره‌گیری از استادان و مربیان باتجربه و اندیشمند، می‌کوشند تا پس از به سر آمدن دوره، در دانش و مهارتی که حلقه برای آن شکل گرفته است، خبره و زبده گردند.

سایت:

www.kanooneandisheh.com

سایت کانون:

این سایت، پایگاه سازمانی و رسمی کانون به‌شمار می‌آید که آینه‌وار اخبار و برنامه‌های کانون را انعکاس می‌دهد.

www.bashgah.net

باشگاه اندیشه:

سایت باشگاه اولین گفتارنامه مجازی و بزرگ‌ترین بانک مقالات در ساحت مباحث فکری است. این سایت با برخورداری از بازدیدکنندگان بسیار، یکی از مؤثرترین پایگاه‌های فکری در فضای مجازی است.

کتاب:

کانون تاکنون بیش از ۱۹۰ عنوان از پژوهش‌هایش را در پیکره کتاب منتشر کرده است. این آثار و پژوهش‌ها به ۱۴ ساحت اندیشه‌ای قدم نهاده و کوشیده‌اند تا برای خواننده جوان روشنگر و پاسخگو باشند.

خوانندگان کتاب‌های کانون سه سطح گوناگون را شکل داده و آثار

کانون برای این سه سطح نشر می‌یابند:

۱. جوان: کتاب‌هایی که در این سطح نگاشته می‌شوند، برای جوان سخن می‌گویند. جوان از آن روی که جوان است، میان ۱۸ تا ۲۴ بهار به عمر خویش دیده است و دست‌کم به میزان کسی که دبیرستان را گذرانده است، می‌داند و حقایق را دریافت می‌کند. او می‌تواند خواننده کتاب‌های جوان کانون بوده و محتوا، ساختار و نشر آن را پسند نماید.

۲. دانشجو: سخن‌سرایی برای دانشجو، آنکه می‌پوید تا در ساحت خویش کاردان و کارشناس گردد، او که میان ۱۸ تا ۲۶ بار تقویم از روی تاریخ تولد او ورق خورده است، او که دانشگاه و استاد و تشکل و نشریه و ... را درک کرده است، سخن‌سرایی برای او آرمان کتاب دانشجوی کانون است.

۳. اندیشه: کسی که پویایی فکری خویش را تعالی بخشیده و بر فرازهایی فراتر از کارشناسی قدم نهاده است، کم‌تر از ۲۸ بار به گردش مهر مسافر بوده است و در جاده برزخ خبرگی و خامی، آستان خبرگی را پیش رویش یافته است، می‌تواند خواهان و خواننده کتاب‌های اندیشه کانون قرار گیرد.

قلم کتابی که اکنون پیش روی شماست، برای سطح دانشجو، بر این ورق‌ها رمق گرفته است. فصل فصل این کتاب، مقاله‌هایی است که پژوهشگر ارجمند کامران پارسی‌نژاد در باب نحله‌ها، جریان‌ها و برخی دسته‌بندی‌های ادبیات معاصر، با روشی هویت‌شناسانه نگاشته است. پارسی‌نژاد، اکنون افزون بر یک دهه است که در ساحت نقد ادبی قدم

نهاد و آثار درخوری را از خویش به جای گذارده است. این کتاب نیز اثر نوینی در این عرصه از این پژوهشگر به شمار می‌آید. نگارنده در این اثر با بهره‌گیری از نگرش جامعه‌شناسی تاریخی در نقد ادبی، به مواجهه با ادبیات داستانی رفته و جریان‌های ادبی معاصر را به تحلیل نهشته است.

از پارسی‌نژاد داستان «خورشید می‌ماند» نیز به زودی از سوی کانون اندیشه جوان منتشر خواهد شد.

بی‌شک نقدها و پیشنهادهای شما، ما را در مسیری که می‌پیماییم راهنما گشته و تکامل خواهد بخشید.

کانون اندیشه جوان

مقدمه

از آنجا که ادبیات معاصر و نحله‌های ادبی مدرن به تصویرگری عمق زندگی می‌پردازند، دریافت انسان را از ساحت سیال هستی نمایان می‌سازند، نمادی ظهور اندیشه‌های نو هستند، در گفتمان جامعه‌شناسی، فلسفه، تاریخ، روان‌شناسی، دین، سیاست و ... دقت می‌کنند، بر آن هستند تا تأملات پنهانی آدمی، ژرفای جان او و اندیشه‌هایش را بکاوند و در بحبوحه جریان‌های سرنوشت‌ساز سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ... قرار می‌گیرند و در نهایت دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات فیلسوفان متفاوت را تجربه می‌کنند. ذرک و شناسایی هویت ادبیات نیازمند فهم فعال است و به‌راستی کاری است بس سخت و صعب. و اینجاست که وظیفه منتقد و نقد ادبی در تشریح و بازشناخت چهره حقیقی آن مشخص می‌گردد.

این مقوله می‌تواند از زوایای گوناگونی مورد ارزیابی قرار گیرد، همچون توجه به مباحث تنوری پیرامون ماهیت و نقش ادبیات و تشریح انواع ادبیات، خاصه ادبیات همگانی، تطبیقی، مذهبی، ملی، بومی، مقاومت، جنگ و ... اما چنانچه مشخص است ارائه نمودی سنجیده و باورپذیر از ادبیات نیازمند زمان کافی، برنامه‌ریزی صحیح، بودجه مناسب و همیاری

متخصصان متبحر و صاحب‌اندیش است و بررسی آن در کتابی با این حجم و اندازه چنان‌که شایسته است خوش نمی‌افتد.

در مجموعه مقالات ارائه شده در این کتاب بیشتر سعی شده تا جریان‌های مطرح و جنجال‌برانگیز معاصر در وادی ادبیات، ادبیات داستانی و مکاتب ادبی به بوته نقد سپرده شود.

از ویژگی‌های مباحث مطرح شده، تازگی و بدیع بودن مطالب ارائه شده می‌باشد. مقالاتی چون «رمان عقاید»، «جنگ ویتنام و تحول در ژانر ادبیات جنگ»، «پیوند ادبیات و انقلاب» و «ادبیات زنان زیبارو» گواه بر این مدعاست. در مقاله‌های دیگر نیز اهتمام بر این بوده است تا لااقل از منظر تازه‌تری به جریان و انواع داستان نگریسته شود. مقالاتی پیرامون رئالیسم جادویی، ادبیات استعمار نو، مدرنیسم و رمان مدرن از این دست‌اند.

در این میان از مهم‌ترین مضامین مورد بررسی قرار گرفته در مقالات می‌توان به بازکاوی نقش کشورهای استعمارگر و تأثیر ادبیات استعمار نو در جریان‌سازی‌های یک‌سویه و هدفمند و تحت کنترل درآوردن برخی جریان‌های ادبی برخاسته از بطن مردم و ملل تحت سیطره اشاره داشت. پس از فروپاشی استعمار کهن و پس از استقلال ظاهری ملل مختلف، استعمارگران با برنامه‌ریزی دقیق سیاست جدیدی که اصطلاحاً به «استعمار نو» (Post - Colonial) شهرت یافت را به‌کار بستند. ادبیات، ماهواره، اینترنت، سینما و ... به عنوان ابزار قدرتمند استعمار نو در آمده تا به‌جای لشکرکشی‌ها و قتل‌عام‌های پیشین به شیوه روزآمد و روزافزون، جهانی را تحت سیطره گیرند.

در این میان ادبیات، خاصه ادبیات داستانی به دلیل قالب خاص و پیچیده‌اش توانست به دقت و درستی جهان را با تمامی ابعاد و زیرمجموعه‌هایش به تصویر بکشد و نقش بسیار مهمی را در ترویج و گسترش مقاصد استعمارگران ایفا کند. در این کتاب بیشتر سعی شده تا ردپای چنین برنامه‌هایی در مکاتب ادبی و جریان‌های مطرح روز ارزیابی گردد.

غرب امروز هر روز بیشتر از پیش در پی برداشتن موانع جهت رسیدن به آرمان‌هایی چون «دهکده واحد جهانی» و پدیدآوری ملت هماهنگ جهانی براساس استانداردهای تفکر غربی است. در این راه ترویج ایده تلفیق هدفمند ادیان و به ظاهر تشویق افکار عمومی به گزینش بهترین‌های هر دین، تسری تفکر «هیچ دینی کامل نیست و همه ادیان به یکدیگر نیازمندند»، و چاپ کتاب‌های متعدد به توصیه انجمن‌ها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی غربی و حتی سازمان‌های بین‌المللی و زیرگروه‌هایش بخشی از این بازی است.

همچنین در این مجموعه مقالات سعی شده است تا به این مسئله تأکید و تبیین شود که مکتب‌ها و نحله‌های غربی در کشورهای موطن خود، در پروسه‌ای مشخص، دوره تکامل را سپری کرده‌اند و در بستر رویدادهای مختلف تاریخی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، به طور منطقی و باورپذیر شکل گرفته‌اند. اما در ایران امروز متأسفانه برخی از نویسندگان و تحلیل‌گران داخلی بر آن هستند تا میان مکاتب ادبی غربی و آثاری که در کشور تولید می‌شود انطباقی مو به مو ایجاد کرده و براساس جریان‌های

روزآمد یا حتی از روز گذشته غربی چون پست‌مدرن، فرم‌گرایی و ... به خلق آثار ادبی اقدام ورزند و یا آثار را به بوته نقد بسپارند و این اشتباهی بزرگ است! ادبیات ایرانی باید براساس رویدادهای مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فکری و ... کشور ایران شکل گرفته و نام‌گذاری شود. بسیاری از مکاتب مدرن به دلیل بروز حوادث مهمی چون انقلاب صنعتی، بحران‌های اقتصادی، پدید آمدن کمونیسم، طرح نظریات فروید، جنگ‌های بین‌المللی اول و دوم و ... زاده شده و پرورش یافتند.

حال اینکه ایران و جامعه ایرانی مستقیماً تحت تأثیر هیچ‌یک از این رویدادها و پیشینه‌ها قرار نگرفته و پیوندی منطقی با این فرزند بی‌هویت و بی‌نشان نمی‌تواند برقرار کند. پس سزاست به‌جای انطباق بی‌چون و چرای مکاتب ادبی غرب و پافشاری بر گرت‌برداری از آن، واقع‌بینانه به رویدادهای مهم سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فکری ایران نگرست و آثار آن‌را در تولید فرآورده‌های ادبی و فرهنگی مورد بررسی قرار داد، و برای هر دوره نام و نشان و مشخصاتی درخور تهیه کرد. نحله پست‌مدرن بعد از پشت‌سر گذاشتن دوران صنعت‌گرایی و پس از گذشت مکتب مدرنیسم شکل گرفت؛ و بر اصل در کنار هم قرار دادن دو پدیده متناقض، تأکید می‌ورزد. سنت در کنار مدرنیسم در این وادی تجربه می‌شود و شاید بتوان علت اصلی چنین رویدادی را در تلفیق ادیان، فرهنگ و باورهای متفاوت مردم ساکن آمریکا خلاصه کرد. مردمی که هویت واحد و مشترکی ندارند و از این رهگذر قصد دارند در کنار هم آرام گیرند و از هر گونه درگیری و ستیز جلوگیری کنند. نویسنده آمریکایی که به دلیل سیاست‌های

استعماری کشورش از سویی به فردی سرخورده و شرمسار مبدل گشته و از سویی دیگر به یکی از هزاران شهروند بی‌هویت مبدل گشته است. ناخواسته به نحله پست‌مدرن متمایل می‌شود. چرا که هرج و مرج، بی‌ثباتی و اصل تناقض در پی‌ریزی مبنای فلسفی این نحله حرف اصلی را می‌زند.

در این میان بسیاری از نویسندگان آمریکایی به شیوه «مینی‌مالیستی» در داستان‌نویسی روی می‌آورند. برخی از تحلیل‌گران ادبی می‌گویند چون آمریکا به عنوان کشور استعمارگر شناخته شده است نویسندگان این دیار حرفی برای گفتن ندارند! اما آیا این بوته‌های بی‌ریشه می‌تواند در بسیط ادبیات ایرانی بروید و رشد کند؟!

امید می‌زود مسائل طرح شده در این اثر بتواند برای نویسندگان، اندیشه‌ورزان و منتقدین و به طور کلی علاقه‌مندان وادی ادبیات به ویژه ادبیات داستانی مفید و راهگشا باشد.

کامران پارسی‌نژاد